

of functional asymmetry in students and schoolchildren practicing martial arts. *Physical Education of Students*, 2020. №3, P. 154161.

10. Shandrygos V. I., Boychenko N. V., Tropyn Y. N., Latyshev N. V. Influence of functional asymmetry on performance of technical actions at freestyle wrestlers. *Martial artse*, 2023. №1(27), P. 110-122.

11. Shtanagey D., Korobeynikov G., Kolumbet A., Dudorova L. The study of the dynamic characteristics of hand movements of female boxers with different types of functional asymmetry. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University*, 2021. №7(138), P. 16-21.

Наумчук В. І. <https://orcid.org/0000-0002-2919-0720>

**ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ
ТРЕНЕРІВ
В АСОЦІАЦІЇ ФУТБОЛУ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ**
*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Annotation. The publication reveals a differentiated approach to the training of football coaches in Ukraine, presents the main provisions of training coaches of children's and youth football and amateur football in the Football Association of the Ternopil region, and specifies the conditions for the implementation of this purposeful process.

Keywords: football, training of coaches, Football Association of Ternopil region.

Постійне зростання рівня футболу вимагає неухильного вдосконалення спортивної підготовки футболістів, модернізації системи відбору та прогнозування, підвищення ефективності управління навчально-тренувальним процесом, покращання якості підготовки кваліфікованих кадрів.

Сучасний футбол потребує створення оптимальної системи та «піраміди» підготовки кваліфікованих кадрів на всіх рівнях – від дитячо-юнацького до професійного. У цьому контексті належна підготовка тренерів дитячого і

аматорського рівня постає необхідною й обов'язковою умовою побудови ефективної системи підготовки кваліфікованих футболістів [1; 6; 7]. Як свідчить аналіз останніх тенденцій організації навчання тренерів у провідних країнах Європи, важливим чинником кадрового забезпечення системи спортивної підготовки у футболі є диференціація навчання тренерів національного рівня та впровадження у програму декілька рівнів тренерських ліцензій [2]. Така багаторівнева конструкція дозволяє краще здійснювати відбір та підготовку тренерів та забезпечує підвищення масовості ліцензування фахівців.

Впровадження високих стандартів навчання тренерів для їх висококваліфікованої підготовки в Українській Асоціації Футболу (УАФ) забезпечує Центр ліцензування, діяльність якого спрямована на підвищення фахового рівня як тренерів, так і в кінцевому результаті, футболістів та гри в цілому [5]. Відповідно до порядку реалізації Програми УЄФА з навчання тренерів в УАФ, а також статті 8 Договору Тренерській конвенції УЄФА (2009 р.) та Директив УЄФА (2015 р.), Центр ліцензування здійснює навчання тренерів за програмами, що повністю відображають їх можливу тренерську кар'єру (рис. 1.). При цьому у регіональних федераціях проводиться навчання тренерів за програмами «D» та «C»-дипломів УАФ, а навчання за програмами вищих рівнів «B», «A» та «PRO» дипломів УЄФА здійснюється безпосередньо Центром ліцензування Української Асоціації футболу.

Центр ліцензування тренерів дитячо-юнацького та аматорського футболу Асоціації футболу Тернопільщини (АФТ), як регіональна структура, проводить навчання за програмами національного рівня – «D» та «C»-дипломів УАФ. Він забезпечує підготовку фахівців згідно з Тренерською конвенцією УЄФА («Конвенція про взаємне визнання тренерських кваліфікацій») і з вимогами Хартії масового футболу УЄФА [4]. Підготовка тренерів за програмою «C»-диплому УАФ дозволяє працювати з дитячо-юнацькими та аматорськими командами, а отримання ліцензії та «D»-диплому надають право працювати з групами початкової підготовки.

Програма «D»-диплому УАФ, яка спрямована на вирішення основних завдань, пов'язаних з високоякісною підготовкою тренерів масового футболу була розроблена авторським колективом фахівців УАФ – Шамардіним В. М., Дорошенко Є. Ю., Хоркавим Б. В., Золотухіним В. В., Лісенчуком Г. А., Дараганом В. М., Лісенчуком С. Г. відповідно до вимог і рекомендацій Тренерської конвенції УЄФА 2015 року, програми "UEFA GROW" та рекомендацій отриманих за програмою "UEFA Study Group Scheme". Двоєдина мета програми полягає у забезпеченні кваліфікованої підготовки тренерів, які працюють у футболі з групами початкової підготовки і підвищенні рівня знань, умінь та кваліфікації фахівців, які вже тренують дитячі команди початкових вікових категорій. Основними завданнями програми є формування у тренерів:

- ❖ достатнього обсягу знань з питань теорії і практики підготовки у футболі на етапі ознайомлення з основами техніки та базовою тактикою гри;
- ❖ умінь творчо використовувати отримані знання у практичній діяльності;
- ❖ здатності організації навчально-тренувального процесу у футболі, глибокого розуміння принципів та методів навчання з урахуванням особливостей контингенту;
- ❖ умінь аналізувати виконання ігрових прийомів та вносити корективи у підготовку гравців на етапі ознайомлення з основами техніки та базовою тактикою футболу;
- ❖ здатності формувати у гравців знання та уміння виконувати у грі технічні прийоми і тактичні дії, які вивчалися на тренуванні;
- ❖ потреби мотивувати юних футболістів до занять футболом [2].

Процес підготовки здійснюється у формі лекцій, методичних і практичних занять, навчальної та тренерської практики, самостійної роботи тощо. Загальна тривалість підготовки складає 24 навчальних години. До

кандидатів для навчання за програмою «D»-диплому УАФ висуваються такі вимоги, як:

а) досвід виступу гравцем професійних та/чи аматорських футбольних клубів не менше трьох років;

б) досвід роботи в аматорських та/чи дитячо-юнацьких футбольних клубах не менше одного року.

Випускники закладів вищої освіти з дипломами профільних спеціальностей (017 Фізична культура і спорт, 014.11 Середня освіта (Фізична культура), а також професійні гравці зі стажем виступів у Прем'єр-лізі не менше 5 років, допускаються до іспитів без проходження програми підготовки.

Наявність «D» - диплому є обов'язковою умовою для вступу на навчання за програмою «С» - диплому УАФ.

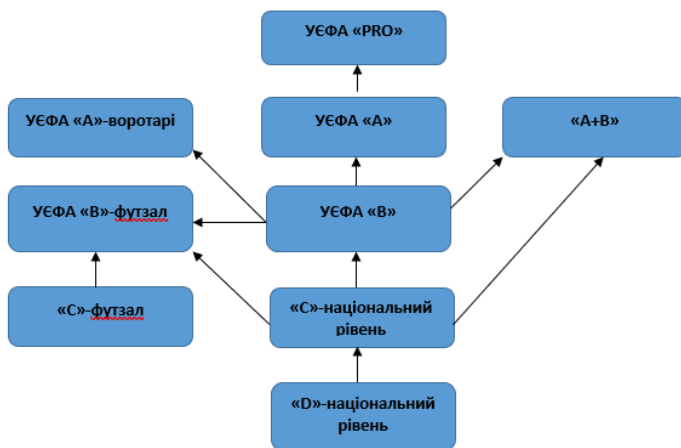

Рис. 1. Кар'єра тренера

Програма «С»-диплому УАФ розроблена згідно з вимогами та рекомендаціями Тренерської конвенції УЄФА 2020 року, програми "UEFA GROW", рекомендацій отриманих за програмою "UEFA Study Group Scheme", "UEFA Share" та "Minimum content of UEFA Grassroots C diploma course", авторським колективом фахівців УАФ – Шамардіним В. М., Дорошенко Є. Ю., Гончаренко В. І., Хоркавим Б. В., Золотухіним В. В., Дараганом В. М. Вона

спрямована на забезпечення якісної підготовки тренерів і підвищення рівня знань, умінь й кваліфікації фахівців, які працюють з дитячо-юнацькими та аматорськими командами. Основні завдання програми пов'язуються з формуванням у тренерів:

- достатнього обсягу знань з питань теорії і практики підготовки у футболі на етапі розучування техніки та базової тактики гри;
- уміння творчо використовувати отримані знання у практичній діяльності;
- здатності організації навчально-тренувального процесу у футболі, глибокого розуміння принципів та методів навчання з урахуванням особистих, соціальних та спортивних особливостей;
- уміння аналізувати виконання ігрових прийомів та вносити корективи у підготовку гравців на етапі розучування техніки та базової тактики футболу;
- здатності навчити гравців використовувати у грі отримані на тренуванні знання та уміння, технічні прийоми і тактичні дії [3].

Теоретичні і практичні заняття тренерів за програмою «С»-диплому УАФ розподілені за навчальними блоками. Загальна кількість навчальних годин становить 80. Тривалість програми підготовки складає не менше чотирьох місяців, яка завершується екзаменами. Термін дії ліцензії «С»-диплому УАФ – три роки, після чого тренер повинен пройти курси підвищення кваліфікації. Наявність «С»-диплому УАФ є обов'язковою вимогою для вступу на навчання за наступною програмою – «В»-диплому УЄФА.

Керівником Центру ліцензування тренерів дитячо-юнацького та аматорського футболу Асоціації футболу Тернопільщини є завідувач кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, кандидат педагогічних наук, доцент, Наумчук В. І. Належну якість підготовки тренерів забезпечує досвідчений професорсько-викладацький

склад, а саме: Костюкевич В. М. – Заслужений тренер України, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання та спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського; Гуменюк С. В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; Сапрун С. Т. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; Грабик Н. М. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; Оліяр М. Б. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, викладач кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; Сіткарь В. І. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології розвитку та консультування Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; Івегеш В. П. – Заслужений працівник освіти, головний тренер ФК Тернопіль-Педуніверситет; Трач Б. Б. – голова комітету арбітрів Асоціації футболу Тернопільщини; Назар Г. М. – спортивний лікар Тернопільського обласного комунального лікарсько-фізкультурного диспансеру.

24 січня 2023 року Громадська спілка «Асоціація футболу Тернопільщини» та Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка уклали договір про співпрацю, під яким свої підписи поставили голова Асоціації футболу Тернопільщини Юрик Т. З. і ректор закладу вищої освіти професор Буяк Б. Б. Взаємовигідне співробітництво створює всі необхідні умови для вдосконалення освітнього процесу в університеті, покращання якості підготовки фахівців зі

спеціальностей 017 Фізична культура і спорт та 014.11 Середня освіта (Фізична культура), належної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників і тренерів з футболу, розвитку їх компетентностей та якостей.

Робота тренера – це складна і відповідальна професія, а навчання гри у футбол потребує наполегливої багаторічної праці. І наскільки кваліфікація тренерів дитячого й аматорського рівня відповідатиме сучасним вимогам розвитку світового футболу, настільки зростатиме ймовірність успішних виступів українських гравців і команд, які вище піднімуть національний прапор.

Список літератури

1. Костюкевич В. М. Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації: Навчальний посібник. Вінниця: «Планер», 2007. 273 с.
2. Робоча програма «D»-диплому УАФ. 2019. Київ. 26 с.
3. Робоча програма «С»-диплому УАФ. 2020. Київ. 38 с.
4. Тренерська конвенція УЄФА. 2020. coaching-convention.pdf
5. Центр ліцензування Українській Асоціації Футболу. 2023. <https://clffu.org.ua/>
6. Naumchuk V. I. Characterization of the Four-Stage Structure of the Process of Learning Motor Actions in Sports Games, *International Journal of Human Movement and Sports Sciences*, 2019, 7(4), 81-88. DOI: 10.13189/saj.2019.070403.
7. Naumchuk V. Use of mobile and educational games in the sports training of young football players. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*, 2018, 1(63), 47-52. <https://doi.org/10.15391/snsv.2018-1.008>